

* Alog. 137

Sprawozdanie

dotkające Wydziału krajowego w przedmiocie szkół wydziałowych.

Wysoki Sejmie!

Dodatkowo do swego sprawozdania z dnia 22. Grudnia 1885. l. 56.885 Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi co następuje:

Dnia 11. Stycznia b. r. weszła do Wydziału krajowego odezwa Rady szkolnej krajowej z dnia 9. Stycznia b. r. l. 184 z wnioskiem zreorganizowania szkoły wydziałowej żeńskiej we Lwowie w myśl postanowień noweli szkolnej z dnia 2. Lutego 1885. Nr. 28 i 29 Dz. ust. kr.

Spóźnienie to tem się tłumaczy, że Reprezentacya miasta Lwowa dopiero w dniu 30. Grudnia 1885. uchwaliła projekt reorganizacyi tej szkoły.

Szkoła wydziałowa żeńska we Lwowie założona została na mocy orzeczenia organizacyjnego Rady szkolnej krajowej z dnia 26. Lipca 1879. l. 6.859 zmienionego następnie częściowo orzeczeniami z d. 3. Maja 1885. l. 4.276 i z dnia 21. Listopada 1885. l. 14.447.

Na mocy tego ostatniego orzeczenia składa się lwowska szkoła wydziałowa żeńska z 3 klas szkoły wydziałowej i 5 klas szkoły pospolitej, złączonej z właściwą szkołą wydziałową pod jedną wspólną dyrekcją. Koszta utrzymania tej szkoły ponosi w całości gmina miasta Lwowa z własnych funduszków.

Według projektu reorganizacyi uchwalonego przez Radę miasta Lwowa ma lwowska szkoła wydziałowa żeńska zgodnie z postanowieniem Art. 6. ustawy z dnia 2. Lutego 1885. obejmować odtąd kurs nauki czteroletni, podzielony na cztery klasy, a czteroklasowa ta szkoła wydziałowa pozostawać ma z czteroklasową szkołą pospolitą pod jedną wspólną Dyrekcją.

Etat nauczycielski przyszłej szkoły wydziałowej żeńskiej lwowskiej będzie więc następujący:

1. Dyrektor z płacą 900 zł., dodatkiem za kierownictwo 200 i wolnem pomieszkaniem.
2. Cztery nauczycielki starsze z płacą po 900 zł.
3. Cztery nauczycielki rzeczywiste z płacą po 700 zł.
4. Katecheta z remuneracją 600 zł.

5. Dwie praktykantki z wynagrodzeniem rocznem po 240 zł.

6. Docent higieny z remuneracją roczną 120 zł.

Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej ohowiązała się gmina miasta Lwowa z własnych pokrywać funduszów.

Nadto ma być w myśl art. 11. i 12. ustawy z dnia 2. Lutego 1885. połączony ze szkołą wydziałową żeńską:

A) Kurs praktyczny robót kobiecych.

B) Kurs teoretyczny dalszego kształcenia, według zasad wyszczególnionych w projekcie statutu uchwalonym przez Radę miasta Lwowa na posiedzeniu z dnia 30. Grudnia 1885.

Dla kursu praktycznego robót kobiecych ustanowiona będzie stała nauczycielka robót kobiecych z płacą 700 zł. i pomocnica z płacą 300 zł., naukę zaś innych przedmiotów udzielać będą kwalifikowani nauczyciele (nauczycielki) za wynagrodzeniem po 2 zł. od jednej godziny nauki.

W kursie teoretycznym udzielać będą nauki fachowo wykształceni nauczyciele (nauczycielki) za wynagrodzeniem po 2 zł. za jedną godzinę nauki.

Kierownictwo obu kursów nauki dopełniającej obejmie Dyrektor szkoły wydziałowej żeńskiej, któremu przyznane będzie zato osobne wynagrodzenie.

W szkole wydziałowej nauka jest bezpłatną, w kursach zaś dopełniających ustanowiona być ma opłata po 2 zł. miesięcznie i wpisowe 1 zł., dochód ten wpływać ma do kasy miejskiej, natomiast gmina miasta Lwowa ponosić będzie wszystkie koszta utrzymania tych kursów nauki dopełniającej.

Utworzenie kursu teoretycznego zawisłem będzie od zgłoszenia się 40 uczennic płacących; kurs praktyczny zaś będzie bezwarunkowo przy szkole wydziałowej żeńskiej utworzony.

Ponieważ przedstawiony powyżej projekt reorganizacji szkoły wydziałowej lwowskiej zgodny jest z postanowieniami noweli szkolnej z dnia 2. Lutego 1885. (Dz. u. kr. Nr. 28) i odpowiada w zupełności miejscowym stosunkom i potrzebom, a nadto nie obciąża w niczem funduszu szkolnego krajowego, albowiem gmina miasta Lwowa z własnych funduszów wszystkie koszta utrzymania tego zakładu naukowego pokrywać się zobowiązała, przeto Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek reorganizacji tej szkoły.

W sprawozdaniu swoim z dnia 22. Grudnia 1885. l. 56.885 pominęliśmy szkoły wydziałowe męskie w Śniatynie i Tarnowie z powodu, że co do tych dwóch szkół brakło nam opinii Rady szkolnej krajowej. Mniemaliśmy jednak, że będziemy mogli przedstawić odnośne wnioski w dodatkowym sprawozdaniu zwłaszcza, że Rada szkolna krajowa zapowiedziała udzielenie swej opinii w czasie jak najkrótszym. Jakoż co do szkoły śniatyńskiej nadeszła opinia Rady szkolnej dnia 30. Grudnia 1885., z przedłożeniem wstrzymaliśmy się jednak w oczekiwaniu opinii co do szkoły tarnowskiej. Tej wszelako nie udzielono nam dotychczas, a tak musimy i w tem dodatkowym sprawozdaniu wstrzymać się od postawienia wniosku co do szkoły tarnowskiej.

Co do szkoły wydziałowej śniatyńskiej, — to założoną została orzeczeniem organizacyjnem Rady szkolnej krajowej z 29. Sierpnia 1874. do l. 9.251 jako 3 klasowa szkoła wydziałowa, połączona z 5 klasową szkołą pospolitą męską pod jedną wspólną Dyrekcją.

Gmina m. Śniatyna uiszcza na płace nauczycieli szkoły wydziałowej męskiej i 4-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej razem roczną kwotę 4.850 zł., nadwyżkę zaś wydatku na płace nauczycielskie w kwocie 4.280 zł. pokrywa fundusz szkolny okręgowy, a względnie krajowy.

Szkoła wydziałowa śniatyńska od początku istnienia swego nie miała powodzenia, a to z powodu braku należytej frekwencji uczniów w klasach wyższych, a mianowicie klasa ósma nigdy nie była otwartą, a klasa siódma pojawiała się zaledwie co dwa lub trzy lata i liczyła trzech do siedm uczniów tak, że ją łączono z klasą szóstą, również nielicznie frekwentowaną (12 do 24 uczniów w przecięciu), a młodzież obu klas pobierała razem naukę od jednego nauczyciela, nauczyciele zaś właściwej szkoły wydziałowej pełnili natomiast służbę w oddziałach równorzędnych niższych klas szkoły pospolitej.

W roku bieżącym, a tak samo w roku ubiegłym szkolnym w klasie siódmej i ósmej nie było ani jednego ucznia, a uczniowie klasy szóstej, (do której się tylko 11 uczniów zapisało) pobierają razem naukę z uczniami klasy piątej, a w ten sposób plan naukowy, przepisany dla szkół wydziałowych, nie był w praktyce wykonywany.

Na wezwanie Rady szkolnej krajowej przedłożyła c. k. Rada szkolna okręgowa śniatyńska wnioski co do ewentualnej reorganizacji tamtejszej szkoły wydziałowej męskiej, w myśl postanowień ustawy szkolnej z dnia 2. Lutego b. r. (Dz. ust. kraj. Nr. 28.)

Zdaniem c. k. Rady szkolnej okręgowej należałoby przystąpić do reorganizacji rzezczonej szkoły i nadać jej charakter przemysłowo-handlowy, a to głównie z tego powodu, że miasto liczące przeszło 10.000 mieszkańców powinno mieć jakiś zakład naukowy z szerszym niż w szkołach pospolitych programem naukowym.

Opierając się na tem zapatrywaniu, projektuje c. k. Rada szkolna okręgowa przeobrażenie szkoły wydziałowej śniatyńskiej na zakład przemysłowo-handlowy o trzechletnim kursie naukowym, w którymby uczniowie prócz teoretycznych nauk niezbędnych dla przemysłowca, nabierali równocześnie zręczności mechanicznej i przysposobienia do zawodu kupieckiego i rzemieślniczego, a mianowicie w budownictwie rolniczem, stolarstwie, tokarstwie, kuśnierstwie i koszykarstwie, przyczem c. k. Rada szkolna okręgowa liczy na to, że okoliczni włościanie posyłałiby dzieci swoje do takiego zakładu i że uczniowie nauczywszy się w szkole rachunkowości kupieckiej, mogliby jąć się później zakładania sklepików po wsiach.

Rada szkolna krajowa nie podziela zapatrywania w powyżej powołanej rezolucyi c. k. Rady szkolnej okręgowej zawartego, i nie sądzi, żeby taka reorganizacja szkoły wydziałowej śniatyńskiej mogła temu zakładowi naukowemu zabezpieczyć powodzenie w przyszłości, a opiera się Rada szkolna krajowa na dwunastoletniem doświadczeniu, które najdowodniej wykazało, że mieszkańcy miasta Śniatyna nie uczuwają potrzeby wyższego kształcenia swych dzieci, skoro nie posyłałi ich do klas wyższych szkoły wydziałowej.

Na dowód tego posłużyć może i ta okoliczność, że do istniejącej w Śniatynie od r. 1858. do 1872. niższej szkoły realnej w przecięciu tylko po 2 uczniów rocznie dostarczał sam Śniatyn, reszta zaś młodzieży uczęszczającej do tej szkoły była zamiejscową. — Szkoła wydziałowa powinna w myśl art. 8. ustawy z dnia 2. Lutego b. r. odpowiadać miejscowym potrzebom i stosunkom, nie podobna przeto reflektować na ewentualne potrzeby ludności okolicznej wiejskiej, jak to czyni projekt reorganizacyjny c. k. Rady szkolnej okręgowej śniatyńskiej. — Nadto wnioski zmierzające do reorganizacji szkoły wydziałowej śniatyńskiej, jakie przedłożyła tamtejsza Rada szkolna okręgowa, nie zupełnie odpowiadają postanowieniom nowej ustawy szkolnej, a w praktycznem zastosowaniu musiałyby na nieprzezwyciężone natrafić trudności, gdyby istotnie tak różnorodne gałęzie przemysłu miały mieć zastosowanie w instrukcyi śniatyńskiej szkoły wydziałowej. Koszta utrzymania takiej szkoły byłyby bardzo znaczne, a jest rzeczą więcej niż wątpliwą, czyby szkoła taka przynieść mogła miastu istotny

i rzetelny pożytek i czyby przełamać zdołała apatyę, jaką ludność miasta Śniatyna okazywała dotychczas w obec szkoły wydziałowej męskiej.

Podzielając w zupełności to zdanie Rady szkolnej krajowej, Wydział krajowy oświadcza się także ze swej strony za zwinięciem tej szkoły.

Na podstawie tego co wyżej przytoczono, Wydział krajowy dodatkowo do wniosków sprawozdaniem z 22. Grudnia 1885. l. 56.885 przedłożonych, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Szkoła wydziałowa żeńska we Lwowie ma być z początkiem roku szkolnego 1886/87 zreorganizowaną w myśl projektu statutu uchwalonego na posiedzeniu Rady miasta Lwowa z 30. Grudnia 1885.

Fundusz szkolny krajowy nie będzie i nadal ponosić żadnych wydatków na tę szkołę.

- 2) Szkoła wydziałowa męska w Śniatynie ma być z końcem roku szkol. 1885/6 zwinięta.

Lwów dnia 13. Stycznia 1886.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy :

Dr. Zyblíkiewicz.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski,

Członek Wydziału krajowego.

PROJEKT STATUTU

szkoły wydziałowej żeńskiej

tudzież kursów nauki dopełniającej

WE LWOWIE.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje art. IX. krajowej ust. z d. 2. Lutego 1885.

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączy się: kurs dopełniający dla młodzieży o kierunku teoretycznym i praktycznym.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami dopełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną dyrekcją, która kieruje zarazem 4 klasami niższymi (1—4) ze szkołą wydziałową połączonemi.

§. 4.

Językiem wykładowym szkoły jakoteż na kursie dopełniającym jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa urządzona na podstawie orzeczenia Wys. Rady szk. kraj. z d. 26. Lipca 1879. L. 6.859 ulega o tyle zmianie, o ile tego żąda art. VI—IX. ustawy kraj. z d. 2. Lutego 1885., i obejmuje kurs nauki 4-letni o 4 klasach (5., 6., 7., 8.).

§. 6.

Przyjęcie uczeniocy do tej szkoły nastąpi po ukończeniu kl. IV. szkoły ludowej, lub na podstawie egzaminu wstępnego, którego przedmiotem będzie nauka w szkole 4-klasowej pospol. wskazana, a którego pomyślny wynik zależeć będzie od wykazania się dobrymi postępami w przedmiotach w szkole 4-klasowej udzielanych.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych art. VII. i IX. ust. krajowej z d. 2. Lutego 1885. będzie także udzielany język francuski, jako przedmiot nadobowiązkowy.

§. 8.

Plan nauki ułoży władza szkolna w myśl art. X. ust. kraj., atoli liczba godzin nauki nie może przekraczać 28 tygodniowo.

§. 9.

Grono nauczycielskie składa się prócz dyrektora i katechety, nadto z 4 nauczycielek z kwalifikacją do szkół wydziałowych, z których dwie posady mają być objęte grupą I., jedna grupą II., jedna grupą III. patentu kwalifikacyjnego; kierownik zaś ma posiadać wykształcenie uniwersyteckie i wykazać się patentem nauczycielskim na całą szkołę średnią.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki mają posady stałe, katecheta zaś udzielający religii we wszystkich klasach od I. do VIII., otrzyma osobne wynagrodzenie.

II. Kurs dopełniający

o kierunku teoretycznym i praktycznym.

§. 11.

W myśl art. XI. i XII. ustawy kraj. z dnia 2. Lutego 1885., urządza się kurs dopełniający o kierunku teoretycznym i praktycznym dla młodzieży dorosłej, płci żeńskiej.

A. Kurs dopełniający o kierunku teoretycznym.

§. 12.

Kurs dopełniający o kierunku teoretycznym ma na celu uzupełnienie wykształcenia udzielonego przez szkołę wydziałową w takim zakresie, jakiego się wymaga od kobiety wykształconej klasy naszego społeczeństwa i obejmować będzie następujące przedmioty naukowe:

- a) Historia literatury powszechnej ze szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej — 2 godziny tygodniowo, cały rok.
- b) Historia powszechna nowszych czasów — 2 godziny tygodniowo, cały rok.
- c) Estetyka, ze szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego — 2 godziny tygodniowo, cały rok.
- d) Wiadomości z higieny, pedagogii, dydaktyki, o ile są potrzebne w przyszłem powołaniu kobiety — 3 godziny tygodniowo w I. półroczu.
- e) Nauka gospodarstwa domowego, w II. półroczu — 3 godziny tygodniowo.

Ogólna tedy liczba godzin wynosiłaby tygodniowo 9 godz., do których w razie uznanej potrzeby dołączyć by można naukę uzupełniającą języka francuskiego i niemieckiego i t. p. Nauka zaś winna być w razie możliwości tak rozłożoną, by uczniom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu dopełniającego o kierunku praktycznym.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dobrym postępem, lub na podstawie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczennic nie może w jednej klasie przekraczać 45.

§. 14.

Nauk z wyjątkiem gospodarstwa domowego, udzielać będą nauczyciele fachowi, przedstawiani corocznie przez c. k. Radę szkolną okręgową Reprezentacyi miasta, a zatwierdzeni przez c. k. Radę szkolną krajową za remuneracją odpowiednią (2 zł. od godziny), wyznaczoną przez Reprezentacyę z kasy miejskiej.

§. 15.

Udzielający nauk na tym kursie, zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, na których omawiane będą kwestye dotyczące kursu, a wnioski przedstawiać się będą władzy nadzorczej.

§. 16.

Uczenice kursu dopełniającego o kierunku teoretycznym, składają na ręce Dyrekcyi prócz wpisowego 1 zł., nadto opłatę szkolną, kwotę miesięczną po 2 zł., która wpływa do kasy gminnej. Reprezentacyi miejskiej przysługuje jednak prawo uwolnienia od połowy opłaty ubogich odznaczających się w naukach uczenic, na przedstawienie Dyrekcyi, jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $\frac{1}{4}$ ogółu uczenic.

B. Kurs dopełniający o kierunku praktycznym.

§. 17.

W myśl ust. kraj. z dnia 2. Lutego 1885. art. XI., urządza się kurs dopełniający o kierunku praktycznym, mający na celu praktyczne przysposobienie młodzieży, i umożliwienie jej zajęcia odpowiedniego stanowiska.

§. 18.

Kurs ten obejmowałby:
oddziały krawiectwa i białego szycia, rozpadających się na:

I. półrocze.

- a) Naukę kroju bielizny w połączeniu z rysunkiem stosowanym, 4 godziny tygodniowo.
- b) Ćwiczenia w szyciu ręcznym i maszynowym, według najlepszych metod, z uwzględnieniem metody Szalenfeldowskiej i poznawanie towarów, w 10 godzinach tygodniowo.

II. półrocze.

- c) Naukę kroju sukien w połączeniu z rysunkiem stosowanym, 4 godziny tygodniowo.
- d) Wykonanie robót według najnowszych metod z uwzględnieniem nauki o kolorach i stylach, tudzież towaroznawstwa, 10 godzin tygodniowo. Przez cały rok.
- e) Rachunki kupieckie, w połączeniu z buchalteryą, 2 godziny tygodniowo.
- f) Korespondencya handlowa w języku polskim i niemieckim, 1 godzina tygodniowo.
- g) Geografia handlowa, 1 godzina tygodniowo.

§. 19.

Nauka jest jednorazową, i odbywa się w godzinach popołudniowych.

§. 20.

Na kurs o kierunku praktycznym wpisać się mogą uczennice po ukończeniu z postępem szkoły wydziałowej, lub na podstawie egzaminu stwierdzającego poziom wykształcenia, jakiego udziela szkoła wydziałowa.

§. 21.

Nauki na kursie robót udzielać będzie kwalifikowana nauczycielka, której do pomocy dodaną będzie kwalifikowana pomocnica z płacą przez Reprezentację unormowaną (nauczycielka z płacą 700 zł., pomocnica z płacą 300 zł. rocznie). Mogą być nadto przyjęte 2 bezpłatne praktykantki.

§. 22.

Warunkiem uzyskania posady, jest świadectwo ukończonych kursów robót kobiecych w szkole fachowej. Pomocnica może wyjątkowo swe uzdolnienie i w inny sposób udowodnić. Posada nauczycielki jest stałą, pomocnicy zaś tymczasową, a obsadzenie obydwóch posad odbywa się w sposób w etatowych szkołach miejskich przyjęty.

Do nauczycieli do przedmiotów *e) f) g)* stosuje się §. 14.

§. 23.

Uczenice kursu praktycznego uiszczają wpisowe w kwocie 1 zł. i chesne miesięczne w kwocie 2 zł., wpływające do kasy miejskiej, na przedstawienie jednak Dyrekcyi, przysługuje Reprezentacyi miejskiej prawo uwalniania od połowy opłaty z tem zastrzeżeniem, że ilość uwolnionych nie przekroczy $\frac{1}{4}$ ogółu uczęszczających uczenic. — Uczennice zaś kursu o kierunku teoretycznym, uczęszczające na kurs robót, nie opłacają osobnej opłaty.

§. 24.

Po ukończeniu kursu praktycznego i teoretycznego, otrzymuje uczennica świadectwo stwierdzające postęp w naukach.

§. 25.

Reprezentacyi miejskiej przysługuje prawo rozszerzenia w miarę potrzeby kierunków kursu teoretycznego jakoteż praktycznego, w ogóle zmiana statutu, zaś odpowiedni plan zatwierdzony przez Radę szkolną krajową, unormuje zakres i rozkład poszczególnych przedmiotów.

§. 26.

Co do ingerencyi do kursu praktycznego Dyrekcyi zakładu, stosuje się w zupełności §. 15. — nadto obowiązana jest Dyrekcyja do składania rocznych sprawozdań.

§. 27.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. Września, a kończy 30. Czerwca uroczystem zamknięciem i wystawą prac uczenic.

We Lwowie, dnia 29. Grudnia 1885.